

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

โดยเหตุที่ปัญญาสาขากล่าวว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เน้นถึงหลักไม่เลือกปฏิบัติ และประกาศว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันในเกียรติและสิทธิ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใด ๆ ซึ่งทั้งนี้รวมถึงความแตกต่างในเรื่องเพศด้วย¹ ในความเป็นจริงที่ปรากฏ อาจจะเรียกได้ว่านับแต่มีการจัดบันทึกประวัติความเป็นมาของมนุษยชาติไว้เป็นหลักฐาน มักจะพบว่า ความคิดและการประพฤติปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่าของบุรุษเพศ เมื่อเทียบกับสตรีนั้นปรากฏให้เห็นได้ในแทบทุกสังคม การให้คุณค่าทางเพศที่ต่างกัน รวมทั้งหน้าที่รับผิดชอบที่สังคมกำหนดให้บุรุษและสตรี โดยเฉพาะความรู้สึกที่ว่ากิจกรรมและความรับผิดชอบของบุรุษเพศมีความสำคัญเหนือกว่าของสตรี ได้ทิ้งรากสลิกลงกลายเป็นความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนออกมาให้เห็นในหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น

- อุดมการณ์และอุดมคติของสมาชิกในสังคมที่บ่งชี้ให้เห็นว่าสตรีด้อยกว่าบุรุษในทุกด้าน
- โครงสร้างของครอบครัวที่กำหนดรูปแบบของกิจกรรมในครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างบุรุษและสตรีอย่างชัดเจน
- สัญลักษณ์ต่าง ๆ คำพังเพย สุภาษิต ที่แสดงออกให้เห็นความด้อยกว่าของสตรี เช่น ชายเป็นช้างเท้าหน้า หญิงเป็นช้างเท้าหลัง

ความไม่ทัดเทียมทางเพศซึ่งเกือบกลายเป็นปรากฏการณ์นั้น มีปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดดังต่อไปนี้คือ ประการแรก ปัจจัยทางธรรมชาติ (Nature) และชีวภาพ (Biology) กล่าวคือ โครงสร้างของเพศชายโดยทั่วไปแข็งแกร่งกว่าของเพศหญิง ในขณะที่สภาพร่างกายของสตรีอ่อนแอกว่าและจะต้องผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่า เช่น การมี

---

¹ พิชัยศักดิ์ ทรยางกูร, "ปัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง,"

ประจำเดือน การตั้งครรถ์ จากความแตกต่างในด้านสรีระที่ธรรมชาติกำหนดมาเป็นพื้นฐานนี้เองทำให้สังคมต้องจัดสรรแบ่งบทบาทความรับผิดชอบที่ยอมรับกันว่าเหมาะสมกับสรีระของแต่ละเพศ รวมทั้งสังคมเองก็คาดหวังให้แต่ละเพศประพฤติปฏิบัติตนตามแบบแผนที่สมาชิกในสังคมสร้างขึ้น โดยกำหนดว่ากิจกรรมารยาทแบบใด หรือการงาน ความรับผิดชอบประเภทไหนที่สตรีควรทำหรือบุรุษควรทำ เช่น การกำหนดว่ากิจกรรมนอกบ้าน เป็นหน้าที่ของบุรุษ ในขณะที่งานที่อยู่ในความรับผิดชอบของสตรี คืองานภายในบ้าน นอกจากนี้ในหลาย ๆ สังคมมีข้อห้ามมิให้สตรีมีบทบาททางสังคม หรือทางศาสนาที่สำคัญ ๆ เพราะการมีประจำเดือนซึ่งเป็นข้อจำกัดทางสภาพร่างกายของสตรีนั่นเอง กิจกรรมหลายประเภทที่บุรุษเพศเป็นผู้ปฏิบัติ สร้างความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับว่าชายเป็นตัวแทนของมนุษยชาติ เพราะบุรุษเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม เทคโนโลยีใหม่ให้กับสังคม ความเชื่อ เช่นนี้ทำให้ผู้ชายมีความสำคัญขึ้นอีกด้านหนึ่งในฐานะเป็นผู้ดัดแปลงธรรมชาติให้กลายเป็นวัฒนธรรม

โครงสร้างครอบครัว (Family Structure) เป็นปัจจัยสำคัญอีกอันหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่ทัดเทียมกันในสถานภาพและบทบาทของบุรุษและสตรี กล่าวคือ ภายในครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีขนาดเล็ก การแบ่งงานและความรับผิดชอบระหว่างเพศยังทำได้ไม่เต็มที่นัก เพราะหากคู่สมรสคนใดคนหนึ่งเกิดเจ็บป่วยหรือไม่อยู่ อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องเข้าทำแทน ซึ่งต่างกับระบบครอบครัวขยายที่มีสมาชิกมากกว่า การแบ่งงานจึงย่อมทำได้สะดวกกว่า เพราะหากสมาชิกคนใดคนหนึ่งเกิดเจ็บป่วยหรือไม่อยู่ขึ้นมา ก็มีสมาชิกอื่นที่เป็นเพศเดียวกัน เข้าทำแทน เพศตรงข้ามจะไม่ต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวกับงานของอีกเพศหนึ่ง ดังนั้นรูปแบบของการแบ่งงานกันทำ จึงมีลักษณะที่ชัดเจนแน่นอน นอกจากนี้ในระบบครอบครัว บุรุษมักอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิต เลี้ยงดูครอบครัว บุรุษจึงอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าและมีอำนาจมากกว่าสตรี ในขณะที่งานซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสตรี มิได้เปิดโอกาสให้สตรีได้เข้าควบคุมการผลิตเลย สตรีจึงต้องกลายเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยบุรุษทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ปัจจัยทางวัฒนธรรม (Culture) และบรรทัดฐานสังคม (Social Norms) ในแต่ละวัฒนธรรม สมาชิกเพศชายและเพศหญิงเมื่อแรกเกิด จะถูกปลูกฝังให้มีอุปนิสัยที่แตกต่างกันออกไป โดยสมาชิกใหม่จะต้องยอมรับทัศนคติและบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ การกำหนดบทบาทบุคลิกภาพ แบบแผนภาษาพูดของแต่ละเพศ ลักษณะการแต่งกาย ผนวกกัน เข้าก็กลายเป็นเพศที่กำหนดโดยสังคม (Social Sex) โดยอาศัยพื้นฐาน

สำคัญจากเพศที่กำหนดโดยธรรมชาติ (Biological Sex) หลายวัฒนธรรม เชื่อกันว่าใน ร่างกายบุรุษเพศ ประกอบด้วยธาตุความเป็นชายและหญิงรวมอยู่ด้วยกัน ทำให้โลกของบุรุษ เปิดกว้างเสรี ขณะที่ร่างกายของสตรีมีเพียงธาตุความเป็นหญิงแต่เพียงอย่างเดียว ฉะนั้น โลกของสตรีจึง เป็นโลกปิดและมีข้อจำกัด จากความเชื่อดังกล่าวนี้ทำให้วัฒนธรรมและประเพณี ที่ยึดถือกันมาในการปฏิบัติต่อมนุษย์สองเพศนี้แตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างใน หลาย ๆ เรื่อง เช่น การอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว และการสอนให้รู้ระเบียบสังคมที่ ถ่างทอดกันมานับชั่วนาน ได้เน้นถึงสถานภาพความเป็นผู้นำของบุรุษ และสถานภาพผู้ตามของ สตรี หรือเพราะความเชื่อในเรื่องความบริสุทธิ์และพรหมจรรย์ที่สตรีจะต้องรักษาไว้ก่อนแต่งงาน ทำให้เด็กหญิงถูกควบคุมให้อยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ ในขณะที่ครอบครัวและสังคมได้เปิด โอกาสให้เด็กผู้ชายมีเสรีที่จะออกนอกบ้าน ในหลาย ๆ สังคมบทบาทที่กำหนดให้สตรีและบุรุษ มักจะอยู่ในลักษณะที่ตรงข้ามกันเสมอ²

จากที่กล่าวมาทั้งหมด มีผลทำให้สตรีได้รับการปฏิบัติอย่างต่ำต้อยและด้อยกว่า สตรี มีโอกาสจำกัด ไม่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากนัก ขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ³ เมื่อ เป็นดังนี้สตรีจึงตกเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำอย่างกดขี่และเอารัดเอาเปรียบถูกควบคุมโดยฝ่ายชาย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สตรีในอดีตยอมรับ และไม่ได้ถือเอาเรื่องนี้เป็น เรื่องที่ต่ำต้อยหรือนำมา

² ภัสสร สิมานนท์, "การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของเพศและสถานภาพสตรี,"

การพัฒนาสถานภาพสตรีไทย : งานวิจัยและนโยบาย (เอกสารทางวิชาการของสถาบัน ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2527), หน้า 1-16.

³ แผนปฏิบัติการสำหรับครึ่งหลังทศวรรษแห่งสตรีของสหประชาชาติในเรื่องความ

เสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ (เอกสารประกอบการสัมมนา สยป., พ.ศ. 2528), หน้า 7.

4
 เพื่อต่อต้านแต่อย่างไร ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีทางด้านต่าง ๆ สิ่งที่น่าสนใจก็คือในรูปแบบของสังคมใหม่ สถานภาพและบทบาทของสตรีจะมีลักษณะเป็นเช่นใด ปัจจุบันนักวิชาการในหลายสาขา เริ่มให้ความสนใจสตรีในฐานะที่เป็นตัวจักรสำคัญอันจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า สถานภาพและบทบาทของสตรีในหลายสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สตรีมีบทบาทมากขึ้น ทั้งในครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จากเดิมที่ไม่เคยมีสิทธิ เช่นนี้มาก่อนเลย นอกจากนี้สตรีเองก็ตระหนักในคุณค่าของตัวเองในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม สตรีจึงควรได้รับการปฏิบัติโดยทัดเทียมกับบุรุษ ได้มีการเรียกร้องให้มีการวิเคราะห์ความเป็นมาของการกำหนดบทบาทเพื่อหาหนทางแก้ไขให้เกิดความเสมอภาคทางเพศมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ครอบครัวเป็นสังคมระดับแรกของมนุษย์ ซึ่งทุกคนเกิดมาจะต้องเป็นสมาชิก ในทางสังคมวิทยาถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญ และมีความใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงในสถาบันอื่น ๆ ภายในสถาบันจะมีลักษณะของโครงสร้าง การกำหนดแบบแผน ความประพฤติ ความเชื่อ และหน้าที่ของสมาชิก ตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีลักษณะแตกต่างออกไปตามลักษณะของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม⁵ ดังนั้นเมื่อครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด การศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษามาก เพราะจะเป็นพื้นฐานอันดี อันจะทำให้เข้าใจจุดอื่น ๆ ในสังคมด้วยได้อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวย่อมกระทบกระเทือนไปถึงสถาบันอื่น ๆ ในสังคมด้วย

กลุ่มสตรีที่ผู้วิจัยเลือกสนใจศึกษา ได้แก่ กลุ่มสตรีจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอิทธิพลต่อประเทศมาก ประเทศไทยและประเทศจีนได้มีความ

---

⁴
Aspect of Thai Women Today, "Introduction," by Vipa Chulachart (presented as a background document at World Conference of the WN. Copenhagen), 14-30 July 1980, p.1.

⁵
 C.C. Harris, The Family (New York : Praeger Publishers, 1969), p. 94.

สัมพันธ์ติดต่อกันโดยใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่สมัยโบราณกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื่องจากว่า ประเทศไทยได้ให้การต้อนรับชาวจีนด้วยดี และให้สิทธิเสรีแก่ชาวจีนเป็นอย่างมาก ชาวจีนจึงได้อาศัยความขยันอดทนและความชำนาญทางการค้า เข้ามามีบทบาทและมีส่วนช่วยสร้างความเจริญในด้านเศรษฐกิจของไทย บทบาทดังกล่าวส่งเสริมให้ชาวจีนสามารถเลื่อนฐานะของตน และเข้ามีส่วนร่วมในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น⁶ ในเรื่องความสำคัญของชาวจีนนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าได้เป็นที่สนใจแก่วงราชการตลอดจนประชาชนคนไทยทั่วไปมานาน การศึกษาเกี่ยวกับคนจีนเท่าที่ผ่านมาแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ศึกษามักจะ เน้นสนใจศึกษาในเรื่องบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนเป็นสำคัญ นอกจากนี้แล้วก็เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบความเป็นอยู่ของชาวจีนในสังคมไทยอย่างกว้าง ๆ ดังนั้นในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของชาวจีนอย่างลึกซึ้งโดยมองในทางสถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัว ทั้งนี้โดยตั้งความมุ่งหมายว่าจะเขียนด้วยความ เป็นกลางเพื่อการศึกษาโดยแท้จริง ในกลุ่มชาวจีนด้วยกันเองก็แบ่งออกเป็นหลายกลุ่มภาษา ได้แก่ แต้จิ๋ว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง แคะ และไทหล่า ซึ่งในที่นี้จะเลือกศึกษาเฉพาะสตรีจีนแต้จิ๋วเท่านั้น เพราะ เป็นกลุ่มภาษาที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ และสตรีจีนแต้จิ๋วมีฐานะทางสังคมต่ำกว่าสตรีจีนกลุ่มภาษาอื่น ๆ⁷

สังคมจีนนั้นมีลักษณะอยู่รวมกัน เป็นกลุ่มก้อน มีความผูกพันและติดต่อกันอย่างใกล้ชิด และยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีจีนที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ การเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ในการดำรงชีพมากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงโดยการยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีอื่นอย่างแท้จริง ชาวจีนอพยพยังคงติดต่อ

---

⁶

ทวี อีระวงศ์เสรี, "สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 27.

⁷

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, ชาวจีนในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2517), หน้า 158.

8
กับครอบครัวและเครือญาติที่ยังคงอยู่ในประเทศจีน ระบบครอบครัว เป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม โครงสร้างของครอบครัวจีนจะมีลักษณะที่สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจในการปกครอง ภายในบ้านโดยเด็ดขาด ผู้สืบสกุลจะต้องเป็นชายเท่านั้น สิทธิและหน้าที่ของบุคคลภายในครอบครัวนั้นแบ่งแยกอย่างชัดเจนตามอาวุโส อายุ และเพศ ผู้อาวุโสจะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพจากผู้อ่อนอาวุโสกว่า ความหวังในการได้รับมรดกจะเป็นของฝ่ายชายแต่เพียงผู้เดียว สำหรับบุตรสาวจะได้ส่วนแบ่งที่พ่อแม่จัดให้ตอนแต่งงานสำหรับไว้ใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น หลังจากนั้นมักถือว่าอยู่ในสกุลเดียวกับสามีไม่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจกับครอบครัวของตนเองอีก ผู้หญิงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายแล้วมีฐานะในครอบครัวต่ำมาก ไม่ได้รับการยกย่อง มีสตรีจีนเพียงไม่กี่คนที่ออกทำงานนอกบ้าน หรือเข้ามีส่วนร่วมด้วยในองค์การของชุมชน กิจกรรมการค้าจะอยู่ในการดำเนินงานและบริหารของบิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว สมาชิกเพศหญิงจะไม่ค่อยมีเสียงในการดำเนินธุรกิจและค้าขายของครอบครัว ครอบครัวชาวจีนไม่นิยมลงทุนหรือเสียค่าใช้จ่ายกับบุตรสาวมากนัก เพราะถือว่าผู้หญิงต้องไปเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวของสามีหลังการแต่งงาน ฉะนั้นการลงทุนให้กับบุตรสาวมากย่อมหมายถึงการสูญเสียสำหรับครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นบทบาทของผู้หญิงจีนในอนาคตก็คือการเป็นแม่บ้าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องศึกษาวิชาการชั้นสูงเท่าใด เพียงแต่สอนให้รู้จักทำงานบ้านและช่วยสามีค้าขายก็พอแล้ว และการฝึกฝนเหล่านี้ก็ได้รับจากมารดาและครอบครัวของตนเองเป็นอย่างดีตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว ฉะนั้นบุตรสาวชาวจีนมักจะไม่ได้รับการศึกษาสูงทัดเทียมกับบุตรชาย ชาวจีนมีอคติเกี่ยวกับการมีบุตร คือต้องการที่จะมีบุตรชายมากกว่าบุตรสาว การเลือกสะใภ้ก็เพิ่งเล็งถึงนิสัยและความสามารถในการรับใช้คนในครอบครัวของตนเป็นหลัก ภายหลังจากแต่งงานนั้นฝ่ายหญิงต้องย้ายไปอยู่กับครอบครัวสามี และจะต้องช่วยทำงานบ้านโดยไม่มีสิทธิคัดค้าน ต้องเคารพยำเกรงผู้เป็นสามีเสมอ มีความประพฤติที่สำรวมซื่อตรงต่อสามีคนเดียวตลอดไป แต่สามีสามารถมีภรรยาได้หลายคน สังคมจีนไม่ส่งเสริมให้สามีแสดงความรักต่อภรรยาต่อหน้าญาติฝ่ายตน ฉะนั้นถ้ามีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นระหว่างภรรยากับญาติของสามี สามีจะต้องเข้าข้างญาติตน⁹ ในสังคมจีนความเหลื่อมล้ำทาง

⁸ เขียน อีระวิทย์, "การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในจีน," วารสารสังคมศาสตร์ 12 (กรกฎาคม 2518) : 47-55.

⁹ สุมิตร บิทธิพัฒน์, "การเปลี่ยนแปลงครอบครัวจีนในประเทศไทย," วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 1 (สิงหาคม 2525) : 117-131.

สถานภาพระหว่างบุรุษกับสตรีรุนแรงมากจนดูเหมือนว่าโลกของชุมชนชาวจีน เป็นโลกของบุรุษโดยเฉพาะ ขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าว ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเข้มข้นในความเป็นพวกเดียวกันเท่านั้น หากยังเป็นเสมือนรั้วกันไม่ให้อิทธิพลอื่นซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนรุกล้ำเข้าไปด้วย¹⁰

จากที่กล่าวมาจึง เป็นเรื่องที่น่าคิดว่าชาวจีนที่ยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเหนียวแน่นนั้น ในปัจจุบันยังมีความรู้สึกผูกพันต่อวัฒนธรรมประเพณีจีนเพียงใด สิ่งเหล่านี้มีผลสะท้อนต่อสถานภาพและบทบาทในครอบครัวของสตรีจีนอีกต่อหนึ่ง หากการยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีลดลง โอกาสที่สตรีจีนจะมีบทบาทในครอบครัวก็เพิ่มขึ้น นั่นก็หมายความว่าสตรีจีนจะมีสถานภาพที่สูงขึ้นในครอบครัว สิ่งเหล่านี้ยังไม่มีใครให้คำตอบที่แน่นอนได้ ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่าสตรีจีนในปัจจุบันมีสถานภาพและบทบาท เป็นไปในลักษณะใด สิ่งที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อโครงสร้างของระบบครอบครัวจีนหรือไม่ อะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้น และการกีดกันสตรีมิให้มีบทบาทหรือมีความสำคัญเท่าเทียมบุรุษนั้น เบื้องหลังมีเหตุผลใดแอบแฝงอยู่บ้างหรือไม่ ซึ่งในการศึกษาอาจก่อให้เกิดภาพพจน์ใหม่รวมทั้งความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น เกี่ยวกับเรื่องสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนดีขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนทั้ง 3 ฐานะด้วยกัน คือ ฐานะของการเป็นมารดา ฐานะของการเป็นภรรยา และฐานะของการเป็นบุตรสาว ซึ่งในแต่ละฐานะก็ล้วนแล้วแต่มีบทบาทเฉพาะตัวที่น่าทำการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะในหมู่สตรีจีนด้วยกันเอง หากมีฐานะที่แตกต่างกัน สถานภาพและบทบาทที่แสดงออกก็แตกต่างกันด้วย ดังนั้นในการศึกษา หากศึกษาทุกสถานภาพก็จะทำให้เห็นรูปแบบที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาเฉพาะสถานภาพและบทบาทในครอบครัวเท่านั้น เพราะถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนขั้นต้นของสังคมมนุษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่ง

10

Coughlin J. Richard, Double Identity : The Chinese in Modern Thailand (Hongkong : Cathay Press, 1960), p. 67.

ต่าง ๆ¹¹ เมื่อเป็นดังนี้ ครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นหน่วยแรกที่บุคคลได้สัมผัส จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อบุคลิกภาพ ความประพฤติ ค่านิยม และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพและบทบาทของสตรีเงินในชีวิตประจำวันภายในครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้สภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวเงินในสังคมไทยมีสภาพ เป็นเช่นในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาทัศนคติท่าทีและความคาดหวังของสตรีเงินในสังคมไทยที่มีต่อ เรื่องสภาพและบทบาทของตนในครอบครัว

สมมุติฐานในการวิจัย

สภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวเงินถูกกำหนดให้แตกต่างกัน โดยปัจจัยทางด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยทางด้านอายุและระดับรุ่นอายุ (generation) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการประกอบอาชีพ และปัจจัยทางด้านระบบครอบครัวและเครือญาติ

วิธีดำเนินงานและการรวบรวมข้อมูล

กลุ่มกรณีศึกษา

ในการศึกษาสภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวเงินในสังคมไทยปัจจุบัน ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มกรณีศึกษา ได้แก่ กลุ่มสตรีเงินแต่จิวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตพระนคร และเขตสัมพันธวงศ์ รวมทั้งหมด 5 เขต ซึ่งเป็นเขตที่มีจำนวนประชากรเงินอาศัยอยู่มากที่สุดและลดหลั่นกันลงมา ซึ่งความจริง เขตสัมพันธวงศ์

เป็นเขตที่มีจำนวนประชากรจีนอาศัยอยู่มาก เป็นอันดับ 6 โดยมีเขตปทุมวันมีจำนวนประชากร
 จีนอาศัยอยู่มาก เป็นอันดับ ¹² 5 แต่ที่เลือกเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตในการทำวิจัยแทนเขตปทุมวัน
 เพราะว่าเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีประชากรจีนอาศัยอยู่มากมานานตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานี และอีกประการหนึ่งคือ
 เขตสัมพันธวงศ์ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งชุมชนชาวจีน (Chinatown) ของประเทศไทย สตรีชาวจีน
 ที่เลือกทำการศึกษาในครั้งนี้จะเลือกเฉพาะสตรีจีนแต่จิว ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ
 คือ ประการแรก จีนแต่จิวเป็นกลุ่มภาษาพูดที่ใหญ่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ และยังเป็น
 กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อประเทศมากกว่ากลุ่มภาษาอื่นๆ ไม่ว่าจะในด้านสังคม หนี้อะเศรษฐกิจ
 ประการที่สอง ในกลุ่มสตรีจีนแต่ละกลุ่มภาษาพูด หากจะเปรียบเทียบกันแล้วสตรีจีนแต่จิว
 นับว่ามีฐานะทางด้านสังคมและครอบครัวดี ¹³ และกลุ่มสตรีจีนแต่จิวที่ศึกษานั้นจะเลือก
 เฉพาะกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรูปแบบในการดำเนินชีวิตตามแบบประเพณีจีนอยู่
 เพื่อที่จะได้ทราบสถานภาพและบทบาทที่แท้จริงของสตรีจีนภายในครอบครัว ไม่ใช่สถานภาพ
 และบทบาทของสตรีที่ได้รับการผสมกลมกลืนเข้าไปในสังคมไทยแล้ว เพราะนั้นจะไม่ใช้สถานภาพ
 ที่แท้จริง ในการทำวิจัยได้เลือกกลุ่มกรณีศึกษาขึ้นมาทั้งหมด 20 ครอบครัว แบ่งออกเป็น
 เขตละ 4 ครอบครัว ทั้งนี้ให้อยู่ภายในขอบเขตที่ว่ากรณีศึกษา 20 ครอบครัวที่เลือกสุ่มขึ้นมา
 จะต้องมีคุณสมบัติที่จะพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งขึ้น และครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิจัยทั้งหมด

เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มกรณีศึกษา

1. การเลือกกลุ่มกรณีศึกษา ใช้วิธี Snow Ball Sampling คือเริ่มต้นจากบุคคลที่ผู้วิจัยรู้จัก และผู้ให้สัมภาษณ์จะเป็นผู้แนะนำผู้ให้สัมภาษณ์รายต่อไปให้ผู้วิจัย จนครบจำนวนที่จะทำการศึกษา
2. สตรีจีนที่ใช้ในการศึกษาจะเลือก เฉพาะสตรีจีนแต่จิวกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มี

¹² แผนก เลือกตั้งและสถิติ กองปกครองและทะเบียน สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร, 2528 .

¹³ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, ชาวจีนในประเทศไทย, หน้า 158 .

ภูมิลำเนาอยู่ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตพระนคร และเขตสัมพันธวงศ์

3. สตรีจีนที่ตกเป็นกลุ่มกรณีศึกษานั้นอาจจะอยู่ในฐานะใดฐานะหนึ่งเพียงฐานะเดียวหรือบุคคลคนเดียวมีทั้ง 3 ฐานะก็ได้ (มารดา ภรรยา บุตรสาว)

4. สตรีจีนที่ตกเป็นกลุ่มกรณีศึกษานั้น จะเลือกเฉพาะสตรีที่อายุระหว่าง 20-60 ปีเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพความเหมาะสมของผู้ตอบปัญหา และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะได้รับ

วิธีรวบรวมข้อมูล

ในการเสนอผลการศึกษา จะเสนอในแบบพรรณาวិเคราะห์ การศึกษาจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาจากข้อมูลสนาม (Field Research) การศึกษาจากการวิเคราะห์จากเอกสารนั้นเป็นการศึกษาถึงระเบียบแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมโดยทั่วไป เป็นการอธิบายความเป็นมา ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาได้พอสมควร ส่วนข้อมูลสนามก็ได้มาจากการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการจากกลุ่มกรณีศึกษา

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยแนวสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ซึ่งประกอบด้วยคำถามในเรื่อง อายุ สถานที่เกิด สถานภาพทางการสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 เป็นแนวสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของผู้ให้การสัมภาษณ์ในครอบครัว แนวของคำถามจะประกอบไปด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ รูปแบบของความสัมพันธ์ในครอบครัวและความสัมพันธ์กับเครือญาติ การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน การปฏิบัติพิธีกรรมบางอย่างของจีน โอกาสในการได้รับการศึกษา สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินสมบัติและการรับมรดก สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ การอบรมปกครองและเลี้ยงดูบุตร สิทธิและอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในครอบครัว การควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินในครอบครัว รูปแบบของการแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว และสิทธิในการเที่ยวเตร่นอกบ้านของสตรี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาด้วยตัวเองทั้งหมด

คำนิยามศัพท์

คำนิยามศัพท์ที่ได้นี้ กำหนดขึ้นหลังจากที่ผู้วิจัยได้ออกทำการเก็บข้อมูล โดยกำหนดขึ้นมาจากลักษณะของผู้ให้การสัมภาษณ์

สตรีจีน หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะความเป็นจีนตามวัฒนธรรม และแนวทางการดำรงชีวิตตามแบบชาวจีนทั่วไป เพราะฉะนั้นชาวจีนในที่นี้จึงรวมทั้งชาวจีนที่เป็นชาวจีนต่างด้าว และชาวจีนที่ยังคงความเป็นจีนอยู่ ถึงแม้ว่าตามกฎหมายบุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่มีสัญชาติเป็นไทย แต่ตามสภาพความเป็นจริง ชาวจีนเหล่านั้นนอกจากจะมีเชื้อสายบรรพบุรุษเป็นจีนแล้ว ยังดำเนินชีวิตและยึดถือแนวทางความเป็นจีนตลอดมา ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้ภาษา การศึกษา การแต่งกาย ความเชื่อถือ และการปฏิบัติกรต่าง ๆ ในแบบจีน

สถานภาพ หมายถึง สิทธิและหน้าที่อันชอบธรรมของสตรีที่มีอยู่ในครอบครัว

บทบาท หมายถึง การแสดงออกในทางปฏิบัติของสตรีที่ทำตามสิทธิและหน้าที่ที่มีอยู่

อายุ หมายถึง ระดับอายุที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ระยะคือ

- อายุระหว่าง 20 ปี - 29 ปี
- " 30 ปี - 39 ปี
- " 40 ปี - 49 ปี
- " 50 ปี - 59 ปี

ระดับรุ่นอายุ (generation) แบ่งออกเป็น 3 ระดับรุ่นอายุ ได้แก่

- ระดับรุ่นอายุที่ 1 คือสตรีที่เป็นคนจีนต่างด้าว เกิดที่ประเทศจีนแล้วย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทย
- ระดับรุ่นอายุที่ 2 คือสตรีจีนที่เกิดในประเทศไทย แต่มีบิดามารดาเป็นคนจีนต่างด้าว สตรีจีนเหล่านี้มีเชื้อชาติจีนแต่สัญชาติไทย

- ระดับรุ่นอายุที่ 3 คือสตรีจีนที่เกิดในประเทศไทยมีบิดามารดาเกิดในประเทศไทย เช่นเดียวกัน แต่มีแนวทางการดำรงชีวิตตามแบบชาวจีนทั่วไป

ระดับการศึกษาทางด้านภาษาไทย แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- ไม่ได้รับการศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาและสายวิชาชีพ
- อุดมศึกษาและสูงกว่า

ระดับการศึกษาทางด้านภาษาจีน หมายถึงการได้รับการศึกษาทางด้านภาษาจีน จากสถาบัน การศึกษาของจีนทั้งในประเทศและต่างประเทศ แบ่งออก เป็น 5 ระดับคือ

- ไม่ได้รับการศึกษา
- ขอเสีย ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี
- เกาเสีย " 2 ปี
- ซอดง " 2 ปี
- เกาดง " 1 ปี